

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تأثیر ساختار ایندو - پاسیفیک بر رقابت هند و چین

حسین امام وردی^۱

رضارحمتی^۲

چکیده

این مقاله رقابت‌های هند و چین را در ایندو - پاسیفیک به‌عنوان یک منطقه محوری نوظهور بررسی می‌کند و ضمن بررسی دلایل سقوط روابط دوجانبه این دو کشور به پایین‌ترین سطح، به این پرسش پاسخ می‌دهد که چگونه ساختار ایندو - پاسیفیک، هند و چین را در یک رابطه رقابتی با یکدیگر قرار داده است؟ فرضیه مقاله این است که جدای از اختلافات دوجانبه خاص، روابط چین و هند تحت تأثیر افزایش تنش بین ایالات متحده آمریکا و چین، تکامل ساختار ایندو-پاسیفیک، نفوذ فزاینده چین در کشورهای همسایه هند و طرح ابتکاری کمربند و جاده از یک سو، و اقدامات هند در قالب ایجاد اتحادهای استراتژیک، گفتگوی امنیتی چهارجانبه و سیاست نگاه به شرق از سوی دیگر قرار گرفته است. رویکرد این پژوهش تحلیلی-مقایسه‌ای، با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی و تمرکز آن بر تحلیل مقایسه‌ای ابعاد مختلف این رقابت است.

واژگان کلیدی:

هند، چین، ابتکار کمربند، گفتگوی امنیتی، رقابت، ایندوپاسیفیک

درجه مقاله: علمی - پژوهشی

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۱۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۳۰

^۱ دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، دانشگاه تهران، تهران، جمهوری اسلامی ایران. h.emamverdi@ut.ac.ir

^۲ نویسنده مسئول و استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا، همدان، همدان، جمهوری اسلامی ایران. r.rahmati@basu.ac.ir

مقدمه

ایندو - پاسیفیک^۱ به‌عنوان یک منطقه محوری، به یکی از مهم‌ترین مراکز ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی جهان تبدیل شده است. دو کشور چین و هند با پیدایش منطقه نوظهور ایندو - پاسیفیک در راهبرد ایالات متحده آمریکا که هدف آن برقراری تعادل مجدد در آسیا بود به مشارکت‌کنندگان فعال در شکل دادن به چشم‌انداز جدید تبدیل شدند. دیدگاه هند و چین نسبت به منطقه ایندو - پاسیفیک را می‌توان چنین توصیف کرد که اولاً، هر دو به اقیانوس هند به‌عنوان یک مسیر تجاری و ارتباطی اهمیت حیاتی قائل‌اند و وابستگی متقابل گسترده‌ای با کشورهای هم‌جوار آن دارند. ثانیاً، نظرات آن‌ها در مورد کاهش نسبی قدرت ایالات متحده آمریکا کاملاً متفاوت است. در حالی که چین نسبت به حضور ایالات متحده در حوزه ایندو - پاسیفیک به شدت احساس نگرانی دارد، هند حضور ایالات متحده را فرصتی برای به‌عهد گرفتن مسئولیت‌های جدید برای این کشور می‌داند. در حقیقت مفهوم ایندو - پاسیفیک در استراتژی هند و چین به تلاش دو کشور در مدیریت و تنظیم روابط خود با کشورهای منطقه و به‌ویژه ایالات متحده اطلاق می‌شود تا منافع ملی خود را محقق سازند.

روابط هند و چین اهمیت بسیاری بر دینامیک‌های اقتصادی و امنیتی آسیا و به‌ویژه منطقه ایندو - پاسیفیک دارد. چین به‌طور فعال بر روی تقویت همکاری برد - برد و اتصال ملزومات داخلی خود به استراتژی‌های منطقه‌ای کار می‌کند. برای چین تأمین امن و پایدار انرژی کلید امنیت ملی آن است؛ بنابراین مسیرهای دریایی آزاد و امن در ایندو - پاسیفیک شریان‌های حیاتی برای تجارت انرژی چین به حساب می‌آیند. از سوی دیگر، ایندو - پاسیفیک برای هند منبع اصلی تأمین امنیت پایدار در منطقه اقیانوس هند به‌شمار می‌رود. به‌علاوه بخش عظیمی از راهبرد هند در ایندو - پاسیفیک در مواجهه با قدرت و اقدامات چین باز تعریف می‌شود. در واقع هدف هند در این منطقه فراتر از همکاری‌های تجاری و اقتصادی بوده و به‌دست گرفتن ابتکار عمل در اقیانوس هند از جمله اهداف بلندمدت آن است. به‌همین دلیل، کشورهای حوزه اقیانوس هند در قلب یک بازی سیاسی و نظامی قرار گرفته‌اند. هند ایندو - پاسیفیک را عمق استراتژیک و منطقه نفوذ خود تلقی می‌کند. با این وجود یک نگرانی اساسی برای هند وجود دارد و آن اینکه این منطقه اکنون به دریاچه چین تبدیل شود. هند در سال‌های اخیر مناسبات خود را با ایالات متحده باز تعریف کرده و در

^۱. Indo-Pacific

چارچوب گام نوین نوعی ائتلاف غیر رسمی با این کشور شکل داده است. ائتلافی که مهمترین دستور کار آن برقراری نوعی موازنه در قبال قدرت دریایی و نفوذ روز افزون چین است.

از آنجایی که ایندو - پاسیفیک روز به روز اهمیت بیشتری پیدا می‌کند، بسیاری از کشورها می‌خواهند از مزایای بالقوه این منطقه استراتژیک بهره‌مند شوند. پروژه «ابتکار یک کمربند یک جاده»^۱ و «رشته‌های مروارید»^۲ نشان داد که چین به ایندو - پاسیفیک علاقه‌مند است. همچنین تولد گفتگوی چهار جانبه امنیتی^۳، نمونه‌ای از اتحادهایی است که نشان می‌دهد برخی کشورها می‌خواهند با نفوذ چین مقابله کنند. در رأس کشورهای که چین را مانعی برای صلح و همکاری جهانی می‌دانند، هند قرار دارد. هند کشوری در منطقه ایندو - پاسیفیک است که بیش از همه از چین می‌هراسد و به همین دلیل برای رقابت و مقاومت در برابر چین با مخالفان چین متحد شده است.

این مقاله تلاشی برای تحلیل دقیق شرایط جهانی و منطقه‌ای است که در چند سال اخیر به بی‌اعتمادی بیشتر در روابط چین و هند کمک کرده است. نگارندگان قصد دارند به این سؤال پاسخ دهند که چگونه ایندو - پاسیفیک هند و چین را در یک رابطه رقابتی قرار داده است و مکانیسم‌های هر یک برای مهار دیگری کدام است؟ ابتدا رقابت قدرت بین چین و هند از طریق مبارزه بر سر مناطق استراتژیک، نفوذ فزاینده چین در کشورهای همسایه هند و همچنین پروژه ابتکار یک کمربند و یک جاده توضیح داده خواهد شد. دوم، مقاومت هند در برابر حملات چین با اتحادهای استراتژیک، اتحاد چهار جانبه و اجرای سیاست نگاه به شرق نشان داده خواهد شد. تداوم این عوامل و افزایش موضع‌گیری‌های تقابلی بین هند و چین به فشارهای قابل توجهی بر همسایگان خود منجر می‌شود تا انتخاب‌های استراتژیک بین دو کشور انجام دهند.

چارچوب نظری: مجموعه امنیتی منطقه‌ای. «نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای»^۴ از سوی مکتب کپنهاگ و نظریه پردازان مشهور آن، باری بوزان و الی ویور، ارائه شده است. این نظریه بر وابستگی متقابل بین منافع کلیدی امنیت ملی یک گروه فشرده از کشورها استوار است. بری بوزان آن را به‌عنوان گروهی از دولت‌ها معرفی می‌کند که نگرانی‌های امنیتی اولیه آن‌ها به اندازه کافی به هم مرتبط است، به طوری که معضل امنیتی آن‌ها نمی‌تواند به طور واقع‌بینانه جدا از یکدیگر در نظر گرفته شود (Buzan & Waeber, 2009: 53). وابستگی

^۱. Belt and Road Initiative

^۲. String of Pearls

^۳. Quadrilateral Security Dialogue

^۴. Regional Security Collective Theory

متقابل امنیت کشورها در این مدل در ابعاد مختلفی مانند منافع مشترک و متضاد، رفتارهای وابسته به هم و ادراکات مرتبط ایجاد می‌شود که همه این‌ها واجد یک پایه جغرافیایی منطقه‌ای است. به بیان دیگر، حوزه نگرانی هر کشوری در مورد محیط زیست خود، با پیوند بین شدت تهدیدات نظامی و سیاسی و نحوه درک آن در تعامل است. پس از جنگ سرد امنیت، استراتژی و قدرت بیشتر مفهومی منطقه‌ای پیدا کرده و مناقشه و همکاری بیش از پیش در مناطق شکل می‌گیرد.

ساختار مجموعه امنیتی منطقه‌ای واجد چهار مؤلفه اصلی است که عبارت‌اند از: **ساختار آنارشیک**. این مؤلفه به این معناست که این نظریه اصل سرزمینی و دولت‌محور بودن بازیگران و نبود اقتدار یا حاکمیت مرکزی جهانی را می‌پذیرد. براین اساس مجموعه امنیتی منطقه‌ای باید از دو یا چند واحد خودمختار تشکیل شده باشد؛ **قطب‌بندی**. توزیع قدرت میان واحدها ویژگی اصلی آن است. برای مثال ساختار یک مجموعه امنیتی می‌تواند تک قطبی، دو قطبی یا چندقطبی باشد؛ **مرزبندی**. مرز عاملی است که یک مجموعه امنیتی منطقه‌ای را از همسایگانش جدا می‌کند. دولت‌های عایق را مرز میان مجموعه‌های امنیتی _ منطقه‌ای تعریف می‌کنند و؛ **ساخت اجتماعی**. این مؤلفه نیز شامل الگوهای دوستی و دشمنی میان واحدها است.

از آنجایی که تهدیدها در فواصل کوتاه با قدرت بیشتری عمل می‌کنند، تعاملات امنیتی با همسایگان اولویت اول خواهد بود. روابط دولت‌ها در درون مجموعه امنیتی منطقه‌ای نه تنها با نزدیکی جغرافیایی کشورهای درگیر تعیین می‌شود، بلکه با ماهیت تاریخی نظام سیاسی بین المللی نیز قابل ارزیابی است. به عبارت دیگر، مجموعه امنیتی از نظر جغرافیایی محدود و از نظر مادی و ادراکی نمونه‌ای خاص از هرج و مرج بین‌المللی با رابطه دوستی/دشمنی داخلی است. درک متقابل دوستی/دشمنی کلید پویایی روابط امنیتی یک مجموعه است. بری بوزان در این مورد نوشته است: «زیرسیستم‌های امنیتی منطقه‌ای را می‌توان بر حسب الگوهای دوستی و دشمنی دید که اساساً در محدوده جغرافیایی خاص محدود می‌شوند. (Eyvazov, 2011: 18)

بر اساس تحولاتی که در صحنه بین‌المللی در اوایل دهه ۱۹۹۰ صورت گرفت، ساختار سلسله‌مراتبی نظام دوقطبی به ساختاری آنارشیک تبدیل شد و مطابق گفته بوزان و ویور در بین چندین دولت یک «مجموعه امنیت منطقه‌ای» شکل گرفت. در این میان، منطقه ایندو - پاسیفیک یکی از بحران خیزترین مناطق دنیاست که وارث کشمکش‌ها و اختلافات

قدرت‌های بزرگ است. این منطقه وارد دو قطب امنیتی با محوریت ایالات متحده و چین شده است. هند با گرایش به سمت آمریکا و چین با تکیه بر متحدان استراتژیک خود، فضای دو قطبی در منطقه ایندو - پاسیفیک ایجاد کرده‌اند که سایر کشورهای این منطقه نیز در حال چینش حول این دو محور هستند. علیرغم اینکه چین آشکارا با مفهوم ایندو - پاسیفیک مخالفت ورزیده و آن را استراتژی مهار به رهبری آمریکا علیه قابلیت‌های فزاینده اقتصادی و نظامی خود می‌داند، رقابت قدرت بین پکن و دهلی نو موجب پویایی امنیتی ایندو - پاسیفیک شده است.

ایندو - پاسیفیک به منطقه‌ای مرکزی برای فعالیت‌های ژئوپلیتیک دریایی، امنیت، تجارت و محیط زیست تبدیل شده است. ایندو - پاسیفیک با چنین اهمیتی، مجموعه امنیتی آن با کشورهای قدرتمندی مانند چین، هند، استرالیا، ژاپن، کشورهای آسیای جنوب شرقی و حتی ایالات متحده در هم تنیده شده و رقابت آن‌ها نه تنها در سطح منطقه‌ای، بلکه بر ساختار جهانی نیز در ابعاد مختلف اثرگذار بوده است.

۱. نگاهی به شکل‌گیری مفهوم ایندو - پاسیفیک

در ژئوپلیتیک معاصر ایده ایندو - پاسیفیک پس از سخنرانی نخست وزیر ژاپن، شینزو آبه^۱ در پارلمان هند در آگوست ۲۰۰۷ شروع به رشد کرد. این سخنرانی بر اساس الزامات اقتصادی و امنیتی نوظهور کشورهای آسیایی و به ویژه نیاز به ارتباطات اقتصادی تقویت شده بین اقیانوس هند و اقیانوس آرام، رفاه و نظم مشترک و ثبات استراتژیک مطرح شد (۲۰۱۶ Singh). منطقه ایندو - پاسیفیک از شرق اقیانوس هند تا غرب اقیانوس آرام امتداد دارد و توسط تنگه مالاکا به هم متصل می‌شود. این منطقه استراتژیک که ۶۳ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان و ۳۸ کشور را دربر می‌گیرد، از نظر اقتصادی و سیاسی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. بیش از ۵۰ درصد تجارت دریایی جهان در این منطقه انجام می‌شود (۲۰۱۷ Mohan). ایندو - پاسیفیک به یک منطقه جغرافیایی صرف اطلاق نمی‌شود؛ بلکه واجد معنای ژئوپلیتیکی است که می‌تواند رابطه میان جغرافیا، قدرت و سیاست را تبیین نماید. در واقع، سه عامل باعث شده تا حوزه ایندو - پاسیفیک بار ژئوپلیتیکی به خود بگیرد؛

اول، رشد روز افزون قدرت چین و تشدید شکاف بین چین و آمریکا به گونه‌ای که واشنگتن جدی‌ترین رقیب آینده خود را چین قلمداد کرده و در صدد مهار آن است.

^۱. Shinzo Abe

دوم، ظهور هند به عنوان قدرت اقتصادی و نظامی قابل توجه با منافی فراتر از منطقه جنوب آسیا که این مهم با توجه به اختلافات تاریخی و مرزی این کشور با چین، باعث ظهور رقابت سنگین مابین این دو کشور شده است. **سوم**، افزایش ارتباط بین قدرت‌های اقتصادی شرق و جنوب شرق آسیا و منطقه اقیانوس هند (شفیعی و صالحی، ۱۴۰۰: ۱۴۳۶).

ایده اولیه مفهوم ایندو - پاسیفیک همگرایی استراتژیک بین هند و ژاپن در برابر افزایش قاطعیت سیاسی-نظامی چین بود. در سال ۲۰۰۶، همزمان با افزایش تعاملات سیاسی هند و ژاپن، اتاق‌های فکر دو کشور تبدلات خود را افزایش دادند. در خلال گفتگوی سال ۲۰۰۶ بین مؤسسه مطالعات و تحلیل دفاعی هند^۱ و مؤسسه امور بین الملل ژاپن^۲ در دهلی نو، دو طرف به پیوندهای سیاسی و اقتصادی منطقه اقیانوس هند و غرب اقیانوس آرام به دلیل وابستگی فزاینده به منابع آسیا - پاسیفیک در منطقه اقیانوس هند تاکید کردند. علاوه بر آن، یک پیشرفت نسبتاً جدید اتصال امنیتی در سال ۲۰۰۴ توسط ایالات متحده صورت گرفت و بر اساس آن ابتکار امنیتی اشاعه^۳ (PSI) را برای مقابله با گسترش سلاح‌های کشتار جمعی راه اندازی کرد که سراسر نوار دریایی غرب آسیا (ایران و سوریه) تا شمال شرق آسیا (کره شمالی) را دربر می‌گرفت.

در اواخر سال ۲۰۱۰ هیلاری کلینتون، وزیر امور خارجه وقت ایالات متحده درباره توسعه روابط با نیروی دریایی هند در اقیانوس آرام سخنرانی کرد. وی اذعان نمود ایالات متحده نسبت به ایندو - پاسیفیک و اهمیت تجاری و بازرگانی جهانی آن آگاه است. همچنین در سال ۲۰۱۲، لوری مدکالف^۴، تحلیلگر استرالیایی نوشت: «ایندو - پاسیفیک اصطلاحی است که زمان آن فرا رسیده است» (Berkofsky & Miracola, 2019).

در ۱۸ اکتبر ۲۰۱۷، رکز تیلرسون^۵ وزیر امور خارجه وقت آمریکا در سخنرانی خود که با هدف توسعه روابط ایالات متحده آمریکا و هند در قرن جدید انجام شد، ظهور چین را چنین توصیف می‌کند:

«اقدامات تحریک آمیز چین در دریای چین جنوبی به طور مستقیم قوانین و هنجارهای بین المللی را به چالش می‌کشد که ایالات متحده و هند هر دو مخالف آن هستند. ایالات متحده به دنبال روابط سازنده با چین است، اما ما نسبت به چالش‌های چین به نظم مبتنی

^۱. Indian Institute for Defence Studies and Analysis

^۲. Japan Institute for International Affairs

^۳. Proliferation Security Initiative

^۴. Laurie Metcalfe

^۵. Rex Tillerson

بر قوانین و نقض حاکمیت کشورهای همسایه که تهدیدی بر منافع ایالات متحده و متحدانش است کوتاه نخواهیم آمد» (The Washington Post, 2017).

تاکید تیلرسون بر شراکت استراتژیک ایالات متحده و هند مبتنی بر تحولات دوجانبه چند سال گذشته در دولت های مختلف ایالات متحده بود. در سال ۲۰۱۵ چشم انداز راهبردی مشترک ایالات متحده و هند برای آسیا-پاسیفیک و در دوره ریاست جمهوری باراک اوباما برای منطقه ایندو - پاسیفیک منتشر شد و مشارکت رو به رشد دو کشور را بدین صورت توصیف کرد: «تعامل ایالات متحده آمریکا و هند به عنوان رهبران دو دموکراسی بزرگ جهان، پلی است که منطقه آسیا-پاسیفیک و ایندو - پاسیفیک را به هم مرتبط می کند. نزدیکی دو کشور منعکس کننده توافق بر روی یک چشم انداز استراتژیک مشترک جهت ارتقای صلح، رفاه و ثبات در آن مناطق است. هند و ایالات متحده محرک های مهم رشد منطقه ای و جهانی از آفریقا تا شرق آسیا هستند. ما بر مشارکت خود برای حمایت از توسعه پایدار، فراگیر و افزایش همکاری منطقه ای با شرکای علاقه مند برای رسیدگی به فقر و حمایت از رفاه گسترده مصمم خواهیم بود. برای حمایت از یکپارچگی اقتصادی منطقه ای، ما اتصالات زیرساختی و توسعه اقتصادی را به شیوه ای که آسیای جنوبی، جنوب شرقی و مرکزی را به هم پیوند می دهد _ از طریق افزایش انتقال انرژی و تشویق تجارت آزاد و ارتباطات بیشتر بین مردم _ ترویج خواهیم داد» (The White House, 2015).

در همین راستا، برخی از اعضای کنگره بر اهمیت روزافزون ایندو - پاسیفیک اشاره کردند. برای نمونه، «قانون تقویت امنیت در ایندو آسیا-پاسیفیک»^۱ در ماه مه ۲۰۱۷ تدوین شد و در ژوئن ۲۰۱۷ به کمیته فرعی آسیا و اقیانوسیه سازمان ملل متحد ارجاع شد. به اعتقاد کنگره امنیت، ثبات و رفاه منطقه ایندو آسیا-پاسیفیک برای منافع ملی ایالات متحده حیاتی است و ایالات متحده باید توانایی نظامی خود را در منطقه حفظ کند تا بتواند از اقدامات تجاوزکارانه جلوگیری و در صورت لزوم به تهدیدات منطقه ای پاسخ دهد. همچنین در قانون پیشنهادی آمده است: «ادامه تعامل ایالات متحده در منطقه ایندو آسیا _ پاسیفیک برای حفظ امنیت و ثبات منطقه اساسی است. ایالات متحده باید روابط خود را بین متحدان و شرکا در منطقه گسترده و بهینه کند» (The White House, 2015).

به این ترتیب، اصطلاح ایندو - پاسیفیک در گفتمان استراتژیک جهان جای گرفت. یکی از اولین ارجاعات در کتاب رابرت کاپلان با عنوان «موسمی: اقیانوس هند و آینده قدرت

^۱. Strengthening Security in the Indo-Asia-Pacific Act

آمریکا» اینگونه بیان شده است: «در نقشه های جهانی رایج در آمریکا، نیمکره غربی در مرکز استراتژیک این کشور قرار دارد، در حالی که منطقه اقیانوس هند کاملاً ناپدید می شود. این تصورات تمرکز ژئوپلیتیک قرن بیستم را آشکار می کند. اما در قرن بیست و یکم این تمرکز اساساً تغییر خواهد کرد. در ژئوپلیتیک معاصر، محوری از کشورهای به اصطلاح آسیای موسمی که شامل هند، پاکستان، چین، اندونزی، برمه، عمان، سریلانکا، بنگلادش و تانزانیا می شود، نشان می دهد که این منطقه پویا چقدر برای قدرت آمریکا حیاتی شده است. در اینجاست که مبارزه بر سر دموکراسی، استقلال انرژی و آزادی مذهبی پیروز یا شکست خواهد خورد. سیاست خارجی آمریکا باید اهمیت ژئوپلیتیک آن را در یابد تا بتواند در جهان سیال و در حال تغییر زنده بماند» (Kaplan, 2010).

۲. عوامل رقابتی شدن روابط هند و چین در ایندو-پاسیفیک

هند و چین از قدیمی ترین تمدن های جهان هستند و تاریخ روابط و تعامل آن ها قرن ها قدمت دارد. درگیری های عمده بین دو کشور، شامل رویارویی نیروهای مسلح در مرزهای مورد مناقشه در هیمالیا اتفاق افتاد. درگیری بیش از دو ماهه بین نیروها در فلات دوکلام (یا دونگلانگ) در سه راه هند، چین و بوتان در شمال شرق هند که از ژوئن ۲۰۱۷ آغاز شد، در نهایت از طریق گفتگوهای دیپلماتیک گسترده حل شد. این اختلاف با ایجاد مکانیسمی از رایزنی های غیررسمی بین رئیس جمهور چین و نخست وزیر هند دنبال شد. در دو اجلاس که در آوریل ۲۰۱۸ در ووهان چین و در اکتبر ۲۰۱۹ در مامالاپورام هند برگزار شد، رئیس جمهور شی جین پینگ و نخست وزیر نارندرا مودی به مدت چند ساعت به طور گسترده با یکدیگر ملاقات و مذاکره کردند. هرچند این نشست ها پیشرفت چندانی در یافتن راه حل قابل قبول دوجانبه برای مناقشات مرزی نداشت، اما در رشد تفاهم در برخی جنبه های دیگر روابط دوجانبه مانند کشمیر موثر بود. اگرچه هند و چین روابط دیپلماتیک خود را قطع نکرده اند، اما این کشورها در فضایی از بدبینی و بی اعتمادی به رقابت پنهان خود در حوزه های مختلف ادامه می دهند. درحالی که روابط هند و چین مشکلات خاص خود را دارد، به ویژه از نظر تاریخی مسائل حل نشده مرزی و درگیری های نظامی، شاهد پیچیدگی های روابط دو کشور به دلیل یک سری تحولات عمیق جهانی و منطقه ای هستیم که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در تشنج روابط دو کشور نقش قابل توجهی داشته اند. دو تحول عمده یعنی افزایش تنش روابط ایالات متحده آمریکا و چین و تکامل طرح ایندو - پاسیفیک از

جمله عواملی هستند که به پیچیدگی‌ها و رقابتی‌شدن روابط دو کشور منجر شده است. تحولاتی که کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای را تحت تاثیر خود قرار داده و منجر به انتخاب‌های استراتژیک هر کدام در حوزه ایندو - پاسیفیک شده است.

افزایش تنش میان ایالات متحده آمریکا و چین

رقابت فزاینده بین ایالات متحده و چین، یک عامل مهم در شکل‌دهی پویایی‌های ژئوپلیتیکی در منطقه ایندو - پاسیفیک است و به طور غیرمستقیم، تنش‌ها و رقابت بین هند و چین را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. در واقع، این رقابت یک بستر پیچیده ایجاد کرده که در آن، هند و چین در حال تلاش برای پیشبرد منافع خود هستند، در عین حال که از تبعات این رقابت نیز آگاهند. طیف مختلفی از تنش‌ها میان ایالات متحده آمریکا و چین را می‌توان به قرار زیر برشمرد؛

- **تنش‌های امنیتی.** هم‌سویی‌های استراتژیک: رقابت آمریکا و چین، هند را به سمت تقویت روابط با ایالات متحده و شرکای آن در منطقه (مانند ژاپن و استرالیا) سوق داده است. هند به عنوان بخشی از استراتژی مهار چین از سوی آمریکا و متحدانش در نظر گرفته می‌شود. این هم‌سویی‌ها، باعث نگرانی چین شده و احتمال تنش‌ها را افزایش داده است. افزایش حضور نظامی آمریکا در منطقه، به ویژه در دریای جنوبی چین، باعث افزایش نگرانی چین شده است. چین به این اقدامات به عنوان تلاشی برای مهار خود می‌نگرد و به تقویت حضور نظامی خود در منطقه اقدام می‌کند. این موضوع باعث می‌شود تا هند نیز احساس نیاز به تقویت توان نظامی خود داشته باشد.
- **تنش‌های اقتصادی.** جنگ تجاری: جنگ تجاری بین آمریکا و چین، باعث ایجاد عدم قطعیت در اقتصاد جهانی شده و به طور غیرمستقیم بر اقتصاد هند نیز تأثیر گذاشته است. هند به دنبال تنوع بخشیدن به روابط اقتصادی خود و کاهش وابستگی به چین است، که این امر می‌تواند به تشدید رقابت اقتصادی بین هند و چین منجر شود. ابتکارات زیرساختی: طرح‌های ابتکاری مانند “کمربند و جاده” چین، به‌عنوان ابزاری برای افزایش نفوذ منطقه‌ای چین دیده می‌شود. این طرح‌ها، باعث ایجاد نگرانی در هند شده و هند را به اتخاذ ابتکارات مشابه برای مقابله با نفوذ چین وادار کرده است.
- **رقابت‌های ژئوپلیتیکی:** تلاش برای نفوذ منطقه‌ای: آمریکا و چین در تلاش برای افزایش نفوذ خود در منطقه هستند. این تلاش‌ها باعث می‌شود تا کشورهای منطقه، از جمله هند، در موقعیت دشواری قرار بگیرند و مجبور به انتخاب میان این دو قدرت شوند.

تغییر توازن قوا: رقابت آمریکا و چین در حال تغییر دادن توازن قوا در منطقه است. این تغییرات، باعث ایجاد نگرانی در هند و چین شده و هر دو کشور را به اتخاذ سیاست‌های تهاجمی‌تر واداشته است.

- **تأثیر بر مسائل مرزی:** افزایش تنش‌های مرزی: رقابت فزاینده بین آمریکا و چین می‌تواند به تنش‌های مرزی بین هند و چین دامن بزند. چین ممکن است از تنش‌های مرزی به عنوان ابزاری برای اعمال فشار بر هند و یا به چالش کشیدن نفوذ آمریکا در منطقه استفاده کند. عدم اعتماد: افزایش تنش‌ها بین آمریکا و چین، باعث کاهش اعتماد بین هند و چین می‌شود و احتمال همکاری‌های دوجانبه را کاهش می‌دهد.
 - **تأثیر بر سیاست داخلی:** سیاست‌های داخلی: رقابت آمریکا و چین، می‌تواند بر سیاست داخلی هند و چین نیز تأثیر بگذارد. هر دو کشور ممکن است سیاست‌های خود را به گونه‌ای تنظیم کنند که از رقابت فزاینده با آمریکا بهره‌برداری کنند، که این امر می‌تواند منجر به افزایش رقابت دوجانبه میان هند و چین نیز منجر شود.
- افزایش ملی‌گرایی: رقابت آمریکا و چین، می‌تواند باعث افزایش احساسات ملی‌گرایانه در هند و چین شود که این امر می‌تواند به تشدید تنش‌ها و رقابت‌های دوجانبه منجر شود. روابط دوجانبه ایالات متحده آمریکا و چین بسیار مهم است و بر طیف گسترده‌ای از مسائل از جمله سیاست، اقتصاد، امنیت، روابط خارجی و حقوق بشر تأثیر می‌گذارد. در حال حاضر منافع ایالات متحده با چین بسیار نزدیکتر از چند سال پیش است و از نظر اقتصادی، در هم تنیده شده‌اند. این پیوندهای متقابل گسترده، انجام اقدامات یکجانبه را برای هر یک از دولت‌ها دشوارتر کرده است. چین دومین شریک تجاری ایالات متحده است که کل تجارت ایالات متحده و چین در سال ۲۰۰۸ به ۴۰۹ میلیارد دلار رسید (Dumbaugh, 2009). در عین حال، سطوح قابل توجهی از رشد اقتصادی چین به ادامه سرمایه‌گذاری و تجارت ایالات متحده بستگی دارد و اقتصاد چین را به شدت در برابر رکود اقتصادی ایالات متحده آسیب‌پذیرتر می‌کند. به این ترتیب، سایر مشکلات دوجانبه مجموعه‌ای مستمر از چالش‌های متنوع را ایجاد می‌کند. از جمله مناقشات مداوم بر سر شکست چین در حمایت از حقوق مالکیت معنوی ایالات متحده، مزیت اقتصادی چین در شناور نکردن ارزش خود و نگرانی‌های فزاینده در مورد کیفیت و ایمنی محصولات صادر شده توسط چین را دربر می‌گیرد.

از دیگر بحرانهای محتمل آینده در روابط چین و آمریکا، مسأله پیشرفت های نظامی چین و تلاش پکن و واشنگتن برای سیطره بر آسیای شرقی و منطقه پاسیفیک است. افزایش توان نظامی چین می تواند پتانسیل افزایش بحران و تنش را در روابط دو کشور داشته باشد. از سوی دیگر، انتقادهای ایالات متحده آمریکا از پرونده حقوق بشر چین و چالش اساسی زمامداران آمریکا در مورد ایجاد فشار بر چین برای تسریع اصلاحات تجاری و اقتصادی و تحول کامل به سمت یک اقتصاد مبتنی بر بازار از دیگر عوامل منازعه بین این دو کشور است که باز هم می تواند در روابط فیمابین بحران و تنش ایجاد کند (محقق نیا و مرادی، ۱۳۹۰: ۲۷۹).

روابط ایالات متحده و چین پس از شیوع بیماری همه گیر کووید ۱۹ و تشدید نگرانیها در مورد فناوری ارائه شده توسط شرکت های چینی مانند هوآوی، ارتباط آنها با حزب کمونیست چین و ترس استفاده از چنین پیوندهایی توسط شرکت های چینی برای جمع آوری اطلاعات به شدت تیره شده است. این نگرانی ها منجر به اقدامات پیش‌دستانه ایالات متحده برای بیرون راندن شرکت های چینی از فضای ملی فناوری داخلی و ممنوعیت ارائه دهندگان محتوای دیجیتال چینی، از جمله WeChat و TikTok شده است.

با بدتر شدن روابط ایالات متحده و چین در چند سال اخیر و به‌ویژه در دوران ریاست جمهوری ترامپ، شاهد نزدیکی استراتژیک فزاینده هند به ایالات متحده بوده و هر دو کشور نسبت به افزایش نفوذ اقتصادی و استراتژیکی چین نگران هستند. برای ایالات متحده، هند بزرگترین شریک منطقه ای برای مقابله با تهدیدات چین در جنوب آسیا و به طور کلی در حوزه‌های هندو-پاسیفیکاست. از سوی دیگر برای هند، مقابله با چین مدعی و تهاجمی منجر به کنار گذاشتن تردید های تاریخی ناشی از ده‌ها اجرای سیاست خارجی عدم تعهد برای تعامل بیشتر با ایالات متحده شده است. در نتیجه، هند و ایالات متحده مشارکت دفاعی قابل توجهی را در بسیاری از زمینه ها انجام داده اند که این به وضوح پیامدهایی برای رقابتی تر شدن روابط هند و چین و به نوبه خود بر روابط این دو کشور با سایرین داشته است.

۳. تکامل استراتژی ایندو-پاسیفیک

هر یک از کشورها تعریف متفاوتی از ساختار ایندو - پاسیفیک ارائه می‌دهند. استراتژی امنیت ملی ایالات متحده که در دسامبر ۲۰۱۷ منتشر شد، بیان می کند که منطقه ایندو-پاسیفیک «از سواحل غربی هند تا سواحل غربی ایالات متحده امتداد دارد» و در نتیجه از

غرب اقیانوس هند جدا می‌شود. نقشه منطقه‌ای سیاست خارجی استرالیا در سال ۲۰۱۷، منطقه‌ای را نشان می‌دهد که به اندازه‌ای گسترده است که غربی‌ترین نقطه هند را در بر می‌گیرد و سپس به سمت جنوب قوس می‌شود تا بخش زیادی از غرب اقیانوس هند را حذف کند. در مقابل، نسخه ۲۰۱۷ کتاب آبی دیپلماتیک ژاپن، منطقه‌ای را ترسیم می‌کند که از شرق تا ساحل شرقی قاره آفریقا، و از غرب تا شرق و غرب اقیانوس هند امتداد دارد.

استراتژی امنیت دریایی هند در سال ۲۰۱۵ به طور خاص مناطق اولیه منافع دریایی هند را چنین فهرست می‌کند: در غربی‌ترین نقطه از خلیج فارس و خلیج عمان؛ خلیج عدن و دریای سرخ؛ ساحل شرقی آفریقا و کشورهای جزیره‌ای جنوب غربی منطقه اقیانوس هند، در شرق‌ترین نقطه، دریای آندامان در شرق هند که کشورهای ساحلی میانمار، تایلند و اندونزی را دربر می‌گیرد. همچنین سند راهبردی هند حدود ده نقطه را مشخص می‌کند که در نقاط ورودی و خروجی و گذرگاه‌های بیرونی اقیانوس هند قرار دارند. جنوب شرقی اقیانوس هند (تا استرالیا امتداد دارد)، دریاهای چین جنوبی و شرقی، اقیانوس آرام غربی و منطقه جنوبی اقیانوس هند (از جمله قطب جنوب)، به مناطق ثانویه منافع دریایی هند تنزل یافته‌اند (Roy-Chaudhury & Sullivan de Estrada, 2018: 2).

ریشه‌های اولیه مفهوم دریایی: ایده اتصال اقیانوس هند و اقیانوس آرام به عنوان یک فضای ژئوپلیتیک واحد، از اواخر دهه ۲۰۰۰ و اوایل دهه ۲۰۱۰ مطرح شد. این مفهوم، بیشتر با هدف توجه به اهمیت فزاینده اقیانوس هند به عنوان مسیرهای تجاری و امنیتی، شکل گرفت.

نگرانی از نفوذ چین: هم‌زمان با افزایش قدرت اقتصادی و نظامی چین، نگرانی‌ها در میان کشورهای منطقه (به ویژه ژاپن، استرالیا و هند) نسبت به توسعه نفوذ چین در منطقه افزایش یافت. این نگرانی‌ها، زمینه را برای شکل‌گیری طرح ایندو - پاسیفیک فراهم کرد.

تکامل و اهداف اولیه. اصطلاح ایندو - پاسیفیک به تدریج جایگزین آسیا-پاسیفیک شد و به عنوان یک چارچوب استراتژیک رسمی، در سال ۲۰۱۷ توسط دولت آمریکا و متحدانش به رسمیت شناخته شد. اهداف آن عبارت بودند از: مهار نفوذ چین. محدود کردن نفوذ رو به رشد چین در منطقه از طریق تقویت همکاری‌های امنیتی و اقتصادی میان کشورهای منطقه؛ حفظ نظم بین‌المللی. حفظ نظم مبتنی بر قوانین بین‌المللی و جلوگیری از تغییرات یکجانبه در وضعیت موجود؛ تقویت همکاری‌های امنیتی. افزایش همکاری‌های نظامی و امنیتی بین کشورهای منطقه برای مقابله با تهدیدات مشترک؛ توسعه اقتصادی. تشویق رشد

اقتصادی پایدار و عادلانه در منطقه از طریق همکاری‌های اقتصادی و تجاری و؛ ارتقای دموکراسی و حقوق بشر. ترویج ارزش‌های دموکراتیک و حقوق بشر در منطقه. توسعه ابعاد طرح. بعد نظامی و امنیتی. تقویت حضور نظامی آمریکا و متحدانش در منطقه، افزایش رزمایش‌های مشترک، و توسعه همکاری‌های اطلاعاتی؛ بعد اقتصادی. ایجاد مسیرهای تجاری جدید، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و همکاری در زمینه فناوری؛ بعد دیپلماتیک. ایجاد ائتلاف‌های جدید، تقویت همکاری‌های چندجانبه، و رایزنی در سازمان‌های بین‌المللی و؛ بعد فرهنگی و نرم‌افزاری. ترویج ارزش‌های مشترک، تبادل فرهنگی و همکاری در زمینه آموزش.

• تأثیر بر تنش‌های هند و چین

دیدگاه چین. محاصره و مهار. چین، طرح ایندو - پاسیفیک را به عنوان تلاشی برای محاصره و مهار خود می‌بیند. این طرح، به ویژه با همکاری‌های نظامی آمریکا با متحدان منطقه‌ای، برای چین به منزله تهدیدی برای منافع استراتژیک خود تلقی می‌شود؛ نقض نظم منطقه‌ای. چین بر این باور است که این طرح، به دنبال تضعیف جایگاه چین در منطقه و برهم زدن نظم منطقه‌ای موجود است که چین به دنبال شکل‌دهی آن است و؛ شکاف منطقه‌ای. این طرح باعث ایجاد شکاف در میان کشورهای منطقه می‌شود و به طور بالقوه، منجر به ایجاد یک بلوک ضدچینی می‌شود.

واکنش هند. فرصت و چالش. هند، طرح ایندو - پاسیفیک را به عنوان فرصتی برای تقویت جایگاه خود در منطقه و مقابله با نفوذ چین می‌داند. با این حال، هند به خوبی آگاه است که این طرح، می‌تواند منجر به افزایش تنش‌ها با چین شود؛ همکاری استراتژیک. هند به طور فزاینده‌ای با آمریکا و متحدانش در این طرح همکاری می‌کند، به ویژه در زمینه امنیتی و نظامی. این همکاری‌ها، به طور مستقیم، باعث تشدید تنش‌ها با چین می‌شود؛ حفظ استقلال. هند در عین همکاری با آمریکا و متحدانش، تلاش دارد تا استقلال خود را در سیاست خارجی حفظ کند و از قرار گرفتن در یک بلوک ضدچینی خودداری کند و؛ نگاه فرصت طلبانه به طرح. هند در واقع به این طرح به عنوان اهرمی برای چانه زنی در مقابل چین نگاه می‌کند و از آن برای اهداف خود بهره می‌برد.

تشدید تنش‌ها. افزایش بی‌اعتمادی. طرح ایندو - پاسیفیک باعث افزایش بی‌اعتمادی بین هند و چین شده است. چین، هند را به عنوان بخشی از تلاش آمریکا برای مهار خود می‌بیند، و هند، چین را به عنوان یک تهدید منطقه‌ای؛ تنش‌های مرزی: افزایش تنش‌ها در

امتداد مرزهای مشترک، یکی از پیامدهای غیرمستقیم طرح ایندو - پاسیفیک است. چین ممکن است از تنش‌های مرزی به عنوان ابزاری برای اعمال فشار بر هند استفاده کند؛ رقابت نظامی. رقابت نظامی بین هند و چین، در فضای ایندو-پاسیفیک، تشدید شده است. هر دو کشور، به تقویت توان نظامی خود و حضور در منطقه، پرداخته‌اند و؛ مسائل دریایی. طرح ایندو-پاسیفیک، با محوریت اقیانوس‌ها، باعث افزایش تنش‌ها در دریای جنوبی چین و اقیانوس هند شده است.

شاخص‌های کلیدی. رزمایش‌های نظامی. افزایش تعداد و مقیاس رزمایش‌های نظامی مشترک بین هند، آمریکا و متحدانش در منطقه ایندو-پاسیفیک؛ همکاری‌های امنیتی. افزایش قراردادهای نظامی و امنیتی بین هند و آمریکا؛ تحرکات دریایی: افزایش حضور کشتی‌های جنگی آمریکا و متحدانش در دریای جنوبی چین و اقیانوس هند. بیانیه‌های سیاسی: بیانیه‌های سیاسی مقامات آمریکایی و متحدانش در حمایت از طرح ایندو-پاسیفیک؛ واکنش‌های چین. واکنش‌های منفی و تند چین به طرح ایندو - پاسیفیک و اقدامات آمریکا و متحدانش؛ تنش‌های مرزی: افزایش تنش‌ها و درگیری‌های مرزی بین هند و چین و؛ رقابت اقتصادی. رقابت بین چین و کشورهای ایندو - پاسیفیک در زمینه سرمایه‌گذاری و تجارت.

تکامل استراتژی ایندو - پاسیفیک به طور گسترده در درجه اول با هدف مهار چین مطرح شد. هند بخش مهمی از استراتژی ایندو - پاسیفیک است که نشان دهنده تلاش کلیدی کشورها در جهت ایجاد تعادل قدرت منطقه ای چین است. البته برای کاهش تضاد های سیاسی و تراز منفی تجاری در منطقه ایندو - پاسیفیک کشورها باید: (۱) فوراً همکاری در زمینه های سرمایه‌گذاری و زیرساخت‌ها را دنبال کنند. (۲) پیشبرد همکاری های سرمایه‌گذاری از طریق آموزش ظرفیت و ادغام معاهدات سرمایه‌گذاری را در دستور کار خود قرار دهند. (۳) افزایش همکاری زیرساخت‌ها از طریق قانون استفاده بهتر از سرمایه گذاری های توسعه محور، سرمایه گذاری های مشترک و مشارکت عمومی-خصوصی. (۴) پیشبرد همکاری تجاری از طریق گفتگوهای رسمی و شبکه های غیررسمی در فرآیند سیاست گذاری و تشویق گفتگوی بین بلوکی (Pitakdumrongkit, 2019).

۴. رقابت هند و چین در ساختار شبکه‌ای ایندو-پاسیفیک

روابط هند و چین به دنبال درگیری مرزی که منجر به جان باختن چندین نفر در دره گالوان در ژوئن ۲۰۲۰ شد، احتمالاً هند را تشویق می‌کند تا نقش فعال‌تری در شاخه‌ای

سازی نظم منطقه‌ای برای مقابله با چین تهاجمی به کمک متحدان دیگر مانند ایالات متحده و ژاپن ایفا کند. همانطور که هند با گسترش فعالیت‌ها در ساختار شبکه‌ای ایندو - پاسیفیک منابع قدرت بیشتری به دست می‌آورد، انگیزه آن به عنوان بخشی از تمرین ژئوپلیتیکی بزرگتر برای به حاشیه راندن چین نیز افزایش می‌یابد. تلاش‌هایی که تردیده‌های بیشتری در روابط دوجانبه ایجاد می‌کند و هر دو کشور را در تکاپوی اقدام قرار می‌دهد.

• اقدامات چین

رقابت بر سر تنگه مالاکا و دیگر نقاط استراتژیک منطقه. هند و چین با افزایش حضور خود در ایندو - پاسیفیک در حال رقابت و مبارزه بر سر مناطق مهمی هستند. یکی از این مناطق، تنگه مالاکا^۱ است که دریای چین و اقیانوس هند را به هم متصل می‌کند. تنگه مالاکا هم از نظر اقتصادی و هم از نظر استراتژیک یکی از مهم‌ترین خطوط کشتی‌رانی جهان است. این تنگه اقتصادهای بزرگ آسیا مانند هند، تایلند، اندونزی، مالزی، فیلیپین، سنگاپور، چین، ژاپن، تایوان و کره جنوبی را به هم متصل می‌کند. همچنین بزرگ‌ترین کانال بین اقیانوس هند و اقیانوس آرام است. علاوه بر این، تنگه مالاکا برای تجارت و حمل‌ونقل جهان مهم است زیرا بیشتر تجارت اروپا با چین و ژاپن از طریق این تنگه صورت می‌پذیرد (Evers & Gerke, 2018: 4). نیمی از محموله‌های نفتی که از طریق دریا حمل می‌شود، به وسیله تنگه مالاکا انجام می‌گیرد. در سال ۲۰۰۳ مجموعاً ۱۹۱۵۴ نفتکش از این تنگه به شرق (کشورهای خلیج فارس - شرق آسیا) عبور کردند (Evers & Gerke, 2018: 7). چین و هند نه تنها بر سر تنگه مالاکا بلکه بر سر خلیج بنگال^۲ نیز درگیر جنگ هستند. در واقع، چین ادعا می‌کند که حضور نظامی رو به رشد آن در خلیج بنگال و همچنین سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی گسترده آن، بخشی از پروژه‌های دکترین رشته مرواریدها است (Brewster, 2014). نفوذ چین در منطقه نگرانی‌های هند را برانگیخته است زیرا پکن در حال پیگیری همکاری‌های فنی و اقتصادی چندبخشی مانند قراردادهای تجاری با کشورهای حاشیه خلیج بنگال است. با افزایش نفوذ چین، ایالات متحده و هند حضور دریایی و اقتصادی خود را افزایش می‌دهند. علاوه بر این، ژاپن در سراسر خلیج بنگال به ویژه در زیرساخت‌ها و ارتباطات برای حمایت از هند در منطقه سرمایه‌گذاری کرده است.

^۱. the Strait of Malacca

^۲. the Bay of Bengal

خلیج بنگال به دلایل مختلف استراتژیک است، یکی از آن‌ها وجود جزایر آندامان^۱ و نیکوبار^۲ است. این جزایر هندی که در ۸۸۵ کیلومتری تنگه مالاکا قرار دارند، از نظر استراتژیک مهم هستند. موقعیت استراتژیک جزایر باعث شده تا با استقرار شناورهای نیروی دریایی، علاقه و نفوذ روزافزون چین به این منطقه افزایش یابد. مقامات هند نیز از طریق سرمایه‌گذاری‌های توسعه و همکاری‌های امنیتی، به منافع چین واکنش نشان می‌دهد. در حالی که هر دو کشور بر سر جزایر آندامان و نیکوبار می‌جنگند، نیروی دریایی هند کشتی تحقیقاتی چینی به نام شی یان ۱^۳ را از منطقه انحصاری اقتصادی هند در نزدیکی پورت بلر^۴ خارج کرد. نبرد بر سر جزایر هند همچنان در حال افزایش است زیرا کمک‌های توسعه ژاپن به جزایر ممکن است خصومت‌ها بین چین و هند را افزایش دهد. هند با پذیرش کمک‌های توسعه ژاپن در جزایر خود، مشتاق است تا استراتژی‌های خود را برای مقابله با نفوذ چین و حفظ حاکمیت خود در جزایر آندامان و نیکوبار متنوع کند.

کنترل و نفوذ چین در کشورهای همسایه هند. اختلافات مرزی بین دو کشور هند و چین روز به روز بیشتر و دامنه آن گسترده‌تر می‌شود. هند و چین در حال مناقشه بر سر مرز ۲۱۶۷ مایلی هستند که به خط کنترل واقعی^۵ معروف است و دو کشور از قرن بیستم با آن اختلاف نظر دارند. این اختلاف مرزی حتی به وقوع جنگ در سال ۱۹۶۲ بین دو کشور انجامید. از آنجایی که مرز هرگز به طور رسمی مورد مذاکره قرار نگرفته است، هم چین و هم هند با احداث زیرساخت‌ها و همچنین با اعزام نیرو به گشت‌زنی منظم، ادعا می‌کنند که این مرز متعلق به خود است. در حالی که منطقه برای چند سال آرام بود، تنش‌ها در سال ۲۰۲۰ افزایش یافت. در ماه مه ۲۰۲۰، نیروهای هندی و چینی بر سر پروژه راه‌سازی هند در منطقه لاداخ^۶ درگیر شدند. در حالی که بیشتر این درگیری‌ها چندان جدی نبودند، در اواسط ژوئن درگیری بزرگی رخ داد که منجر به کشته شدن ۲۰ سرباز هندی توسط نیروهای چینی شد (Biswas, 2020).

علاوه بر این، کشمیر مورد مناقشه چین، هند و پاکستان است. هند ادعا می‌کند منطقه آکسای چین^۷ بخشی از لاداخ است در حالی که به طور کامل توسط چین کنترل می‌شود.

^۱. Andaman

^۲. Nicobar

^۳. Shi Yan 1

^۴. Port Blair

^۵. the Line of Actual Control

^۶. منطقه‌ای در شمالی‌ترین نقطه هند در مجاورت پاکستان.

^۷. آکسای یا اقصی چین منطقه‌ای مورد مناقشه در شمال شرق ناحیه لاداخ کشمیر در رشته کوه هیمالیا واقع است.

پاکستان مدعی جامو و کشمیر است که تحت کنترل هند است. آکسای چین منبع تنش بین چین و هند است و از سال ۲۰۲۲، اختلافات مرزی همچنان مشکل ساز بوده است. چین از طریق پروژه ابتکار کمربند و جاده و همچنین از طریق ابتکار رشته مرواریدها، به طور گسترده در آسیا، به ویژه در کشورهای همسایه هند که در زیر اشاره می‌گردد، سرمایه‌گذاری کرده است.

سریلانکا که اکنون با بدترین بحران اقتصادی خود مواجه است، در دام بدهی چین افتاده و چین بیش از ۷ میلیارد دلار به سریلانکا وام داده است. سریلانکا به امید زیرساخت‌های بهتر، اشتغال بیشتر، درآمد و ثبات اقتصادی خطرات ناشی از این بدهی سنگین را کاملاً نادیده گرفت. در نتیجه، سریلانکا آنقدر به چین بدهکار بود که این کشور مجبور شد ۷۰ درصد از بندر هامبانتوتا^۱ خود را به مدت ۹۹ سال به چین واگذار کند زیرا این کشور نمی‌تواند بدهی خود را بازپرداخت کند.

چین سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در بنگلادش، به ویژه در بنادر این کشور انجام داده است. در سال ۲۰۱۹، بنگلادش به چین اجازه دسترسی به دو بندر بزرگ دریایی خود، چیتاگونگ^۲ و مونگلا^۳ را داد. چین همچنین قراردادی را برای توسعه بندر مونگلا امضا کرد و قصد داشت یک بندر دریایی دیگر در سونادیا^۴ بسازد، اما بعداً به دلیل نگرانی‌های زیست‌محیطی لغو شد. علاوه بر این، چین بسیاری از کارخانه‌های پوشاک خود را در این کشور آسیای جنوبی مستقر ساخته است. از آنجایی که چین به طور گسترده در بنگلادش سرمایه‌گذاری کرده است، نگرانی‌ها در مورد سقوط احتمالی آن به دام بدهی افزایش یافته است.

نیپال کشور دیگری است که چین در حال سرمایه‌گذاری و تعامل با آن است. شی جین پینگ از احساسات ضد هندی که ریشه در نخبگان نیپالی دارد سوء استفاده می‌کند. دولت نیپال نیز آماده تعامل با چین است زیرا هند را در اجرای پروژه‌های توسعه شکست خورده می‌داند. در نتیجه، نیپال بیش از پیش با هند دشمنی می‌کند و به تعهد چین برای اجرای پروژه‌های توسعه اعتقاد دارد. در سال ۲۰۱۹، شی جین پینگ در جریان سفر خود به نیپال، ۵۰۰ میلیون دلار کمک مالی به این کشور تعهد کرد.

مثال‌های فوق‌گویی تمایل چین برای نفوذ و کنترل کشورهای همسایه هند در حوزه ایندو - پاسیفیک است. چین قصد دارد از طریق سرمایه‌گذاری در کشورهای حوزه ایندو-

^۱. Hambantota

^۲. Chittagong

^۳. Mongla

^۴. Sonadia

پاسیفیک، از ایجاد روابط قوی هند با کشورهای همسایه خود جلوگیری کند و هند را از سایر کشورها منزوی سازد.

ابتکار کمربند و جاده: تهدیدی برای هند. ابتکار یک کمربند یک جاده^۱ برای اولین بار در سال ۲۰۱۳ در سفر رئیس جمهور چین به قزاقستان اعلام شد. این پروژه شامل ساخت شبکه‌های بزرگی از راه‌آهن، جاده‌ها، بنادر دریایی، شبکه‌های برق و خطوط لوله نفت و گاز و همچنین برخی پروژه‌های زیربنایی است که نه تنها چین را به آسیای مرکزی، اروپای شرقی و اروپای غربی متصل می‌کند، بلکه به مدیترانه، آفریقا، آسیای جنوب شرقی و آسیای مرکزی نیز متصل می‌کند. هدف آن ایجاد بزرگ‌ترین پلتفرم جهانی برای همکاری‌های اقتصادی از جمله هماهنگی سیاستگذاری‌ها، همکاری‌های تجاری-مالی و اجتماعی-فرهنگی است (Sarker et al, 2018: 624).

در چهار سال گذشته حدود ۱۰۰ کشور و سازمان بین‌المللی از این طرح حمایت کرده‌اند. حتی برخی قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت به آن اشاره کرده‌اند. مجموع تجارت چین با سایر کشورهای کمربند و جاده در سال ۲۰۱۶-۲۰۱۴ بیش از ۳ تریلیون دلار بود و سرمایه‌گذاری چین در این کشورها از ۵۰ میلیارد دلار گذشت. شرکت‌های چینی سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی کلان در ۲۰ کشور حوزه کمربند و جاده انجام داده‌اند که بیش از یک میلیارد دلار درآمد مالیاتی و حدود ۱۸۰۰۰۰ شغل در این کشورها ایجاد کرده است (Saeed, 2017).

ابتکار «یک کمربند یک جاده» قدرت اقتصادی چین را ارتقا می‌دهد. در واقع، چین از طریق جاده ابریشم جدید به دنبال گسترش نفوذ خود در جهان از جمله در ایندو - پاسیفیک است. این ابتکار به عنوان وسیله‌ای برای پیشی گرفتن از ایالات متحده و تبدیل شدن به اولین ابرقدرت جهانی عمل می‌کند. اگرچه هند فرصت‌های زیادی برای مشارکت در این طرح را دارد، اما اجرای آن می‌تواند منجر به درگیری بین دو کشور شود.

اول، ابتکار «یک کمربند یک جاده» این پتانسیل را دارد که هند را در انزوا از کشورهای دیگر قرار دهد. هند نگرانی‌های فزاینده‌ای دارد که ابتکار شی جین پینگ حمایت گسترده‌ای را از سوی کشورهای آسیایی که در این ابتکار مشارکت دارند، به دست آورد.

دوم، از آنجا که ابتکار کمربند و جاده یک کریدور اقتصادی بین چین و پاکستان ایجاد می‌کند، می‌تواند منجر به تشدید تنش‌ها بین چین و هند شود. از آنجایی که پاکستان در

^۱. One Belt One Road initiative

استان سین کیانگ با چین هم مرز است، چین بیش از ۴۶ میلیارد دلار در کریدور اقتصادی چین-پاکستان^۱ سرمایه‌گذاری کرده است (Ahmar, 2015). کریدور اقتصادی چین-پاکستان یکی از عناصر کلیدی پیشنهاد شده توسط پروژه ابتکار کمربند و جاده است که هدف آن همکاری و توسعه متقابل برای هر دو کشور است. کریدور اقتصادی از طریق ساخت شبکه‌ای از بزرگراه‌ها، راه‌آهن، مزارع کشاورزی، فرودگاه‌ها، پروژه‌های تولید انرژی، شبکه مخابراتی جدید و خطوط لوله، کاشغر چین را به گوادر پاکستان متصل می‌کند. پاکستان از طریق کریدور اقتصادی می‌تواند فرصت‌های شغلی، توسعه زیرساخت‌ها، پتانسیل انرژی، دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و عملکرد کلی اقتصادی خود را ارتقا دهد. در واقع، هند همیشه با پاکستان درگیر بوده است. هند کریدور اقتصادی چین _ پاکستان را تهدیدی برای حاکمیت خود می‌داند و از ماهیت یکجانبه پروژه ابتکاری کمربند و جاده و تهدید حاکمیت آن انتقاد کرده است (Ahmar, 2015). همچنین، سرمایه‌گذاری چین در پاکستان امکان دسترسی چین به تأسیسات دریایی و در نتیجه به اقیانوس هند را می‌دهد. کریدور اقتصادی چین-پاکستان قصد دارد از کشمیر عبور کند. این منطقه مورد مناقشه هند و پاکستان است و دو کشور مدعی هستند که کشمیر متعلق به خود است. ایجاد زیرساخت در آنجا تنش‌ها را در منطقه بین چین و پاکستان و هند افزایش می‌دهد. در نوامبر ۲۰۲۰، هند از پیوستن به سازمان همکاری شانگهای با اشاره به عبور کریدور اقتصادی چین-پاکستان از کشمیر اشغالی خودداری کرد (Hindustan Times, 2020).

به‌طور کلی، پروژه ابتکار کمربند و جاده بیانگر نگرانی هند از نفوذ چین در حوزه ایندو - پاسیفیک است. با فعالیت شرکت‌های چینی در بندر گوادر، حضور چین در ایندو - پاسیفیک افزایش خواهد یافت. سرمایه‌گذاری در این بندر فرصت‌های اقتصادی و استراتژیک زیادی را برای چین به ارمغان می‌آورد. حضور چین در بندر گوادر به چین یک حضور دریایی طولانی مدت در ایندو - پاسیفیک را خواهد داد. در نتیجه، هند در بندر چابهار ایران سرمایه‌گذاری می‌کند تا با کنترل چین بر بندر گوادر رقابت کند.

به منظور تبیین دقیق‌تر ابعاد رقابت فیما بین هند و چین، جدول ذیل با رویکردی تحلیلی و با تأکید بر جنبه‌های کلیدی هر یک از مؤلفه‌های رقابت، پیامدهای آن بر روابط دوجانبه، و نیز اقدامات متقابل احتمالی هند طراحی شده است.

¹. The China Pakistan Economic Corridor

جدول ۱. مولفه‌های اقدامات چین و پیامدهای آن

موضوع رقابت	جنبه‌های کلیدی	تأثیرات بر رقابت هند و چین	اقدامات احتمالی متقابل هند
رقابت بر سر تنگه مالاکا و دیگر نقاط استراتژیک	اهمیت استراتژیک - حضور نظامی - تلاش برای کنترل	افزایش تنش - رقابت برای نفوذ - نگرانی‌های امنیتی	تقویت نیروی دریایی - همکاری‌های بین‌المللی - دیپلماسی منطقه‌ای
کنترل و نفوذ چین در کشورهای همسایه هند	سرمایه‌گذاری و توسعه زیرساخت‌ها - نفوذ سیاسی و اقتصادی - ایجاد پایگاه‌های نظامی	نگرانی‌های امنیتی - افزایش نفوذ چین - ثباتی منطقه‌ای	تقویت روابط با همسایگان - رقابت اقتصادی - دیپلماسی فعال
ابتکار کمربند و جاده: تهدیدی برای هند	توسعه زیرساخت‌ها و اتصال اقتصادی بین آسیا، اروپا و آفریقا - مسیرهای زمینی و دریایی - سرمایه‌گذاری‌های عظیم	وابستگی اقتصادی - اهداف استراتژیک - بدهی‌های سنگین	توسعه زیرساخت‌های داخلی - تلاش برای ایجاد آلترناتیو‌ها - نظارت و ارزیابی دقیق

منبع: یافته‌های پژوهشگران

• اقدامات هند

ایجاد اتحادهای استراتژیک. هند به‌منظور مقابله با افزایش نفوذ چین در ایندو-پاسیفیک، در حال ساخت استراتژی‌هایی است که یکی از این موارد، ایجاد اتحادهای استراتژیک است. نارندرا مودی ضمن ابراز اولویت‌ها، نگرانی‌ها و چالش‌های هند در منطقه ایندو-پاسیفیک، اظهار کرد که مشارکت باید ستون اصلی در استراتژی ایندو - پاسیفیک باشد (Baruah, 2020). نخست‌وزیر هند

در توضیح تغییر استراتژی هند از انزوگرایی به تعامل فعال با سایر ملل، ادعا کرد که هدف هند ایجاد مشارکت‌های استراتژیک است (Baruah, 2020). در این استراتژی ایجاد مشارکت هند با استرالیا، ژاپن، فرانسه و ایالات متحده در اولویت قرار دارد. در حالی که این کشورها می‌توانند به ستون‌های اتحاد هند در ایندو - پاسیفیک تبدیل شوند، مودی نسبت به نقش کشورهای آسه‌آن، قاره آفریقا و جوامع اتحادیه اروپا نیز آگاه است. هند و ژاپن در سال ۲۰۱۶، کریدور رشد آسیا-آفریقا^۱ را برای مقابله با پروژه ابتکار کمربند و جاده چین ایجاد کردند. این کریدور رشد ضمن تقویت همکاری‌های هند و ژاپن، با هدف رشد زیرساخت‌های با کیفیت در آفریقا صورت گرفت. هند همچنین با ملل اروپایی مانند بلژیک همکاری می‌کند. در سال ۲۰۱۸، بروکسل استراتژی «تقویت همکاری و مشارکت» را با دهلی نو آغاز کرد. از طریق این همکاری، بروکسل هند را به عنوان یک بازیگر اصلی در ساخت‌وسازهای گسترده تر ژئوپلیتیکی درک می‌کند. هند همچنین در حال ایجاد روابط نزدیک با کشورهای آفریقایی و کشورهای خلیج فارس است. همانطور که هند خط ساحلی آفریقا را به عنوان یک مقصد استراتژیک تلقی می‌کند، حضور خود را در اقیانوس غربی هند از طریق پروژه‌های کمک‌های بشردوستانه و ظرفیت‌سازی و ایجاد چندین پاسگاه دریایی از کانال موزامبیک در جنوب تا تنگه باب المندب در شمال افزایش می‌دهد. هند در تعامل با کشورهای دیگر تلاش می‌کند با ارائه راه حل‌هایی به مشکلات امنیتی خود در مورد چین واکنش نشان دهد. این اتحادهای استراتژیک می‌تواند روشی کارآمد برای رقابت با چین باشد زیرا نشان دهنده آن است که هند نه تنها از دشمنان چین حمایت می‌کند بلکه از سایر کشورها نیز پشتیبانی می‌کند.

گفتگوی امنیتی چهارجانبه. گفتگوی امنیتی چهارجانبه^۲ به عنوان یک همسویی ژئواستراتژیک از سوی دولت‌هایی که نگران چالش بالقوه چین برای منافع خود هستند تعریف شده است. برخی ناظران آن را یکی از پاسخ‌های استراتژیک کلیدی به ظهور چین در حوزه ایندو - پاسیفیک می‌دانند. گفتگوی امنیتی چهارجانبه یک گروه‌بندی استراتژیک با ایالات متحده، ژاپن، استرالیا و هند است. در حالی که این همکاری غیررسمی توسط نخست وزیر ژاپن شینزو آبه در سال ۲۰۰۷ آغاز شد، نخست وزیر هند مانموهان سینگ، معاون رئیس جمهور ایالات متحده دیک چنی و نخست وزیر استرالیا جان هوارد از این ابتکار عمل حمایت کردند. پس از این، کوین راد نخست وزیر وقت استرالیا، تعهد استرالیا به گروه چهار را مورد تجدید نظر قرار داد که منجر به وقفه ده ساله دولت استرالیا برای مشارکت چهارگانه

^۱. the Asia-Africa Growth Corridor

^۲. The Quadrilateral Security Dialogue

شد. تا اینکه چهار کشور استرالیا، هند، ژاپن و ایالات متحده در نوامبر ۲۰۱۷ در مانیل رایزنی‌های رسمی بلند پایه خود را برگزار کردند. انگیزه هند برای مشارکت و احیای گروه چهارجانبه با ایالات متحده، ژاپن و استرالیا حداقل تاحدی ناشی از درک نیاز به افزایش هماهنگی در مورد مسائل امنیتی دریایی اقیانوس هند بود. پکن بیش از همسایگان منطقه‌ای خود برای ارتش هزینه می‌کند. به همین دلیل کشورهای گروه چهار در زمینه همکاری‌های دوجانبه و سه‌جانبه امنیتی فعال بودند.

ژاپن و استرالیا هر دو برای مدت طولانی با ایالات متحده ائتلاف نظامی داشتند. آن‌ها در سال ۲۰۱۴ اولین نشست سه‌جانبه خود را برگزار و در ژوئیه ۲۰۱۸ آن‌ها مشارکت سه‌جانبه در پروژه‌های زیرساختی ایندو - پاسیفیک را اعلام کردند. در سال ۲۰۱۵، استرالیا، هند و ژاپن اولین گفتگوی سه‌جانبه و در دسامبر ۲۰۱۸ ایالات متحده، ژاپن و هند نیز نخستین نشست سه‌جانبه خود را برگزار کردند. توکیو و دهلی از سال ۲۰۰۶ «شرکای جهانی و استراتژیک» بودند. در سال ۲۰۰۸، آن‌ها یک بیانیه مشترک در مورد همکاری امنیتی و سپس یک برنامه اقدام برای پیشبرد همکاری امنیتی در سال ۲۰۰۹ تصویب کردند. اولین مانور دریایی دوجانبه هند و ژاپن در ۲۰۱۲ برگزار شد و آخرین آن در سپتامبر ۲۰۲۰. در نوامبر ۲۰۱۶، آن‌ها توافقنامه هسته‌ای غیرنظامی را امضا کردند و نیروهای دفاعی آن‌ها از سال ۲۰۱۸ تمرینات دوجانبه برگزار کردند (Dambrogio, 2021: 5).

رهبان گروه چهار در مورد موضوعات مدرن جهانی مانند فن‌آوری‌های نوظهور، ارتباطات و زیرساخت‌ها، امنیت سایبری، امنیت دریایی و کمک‌های بشردوستانه بحث و گفتگو می‌کنند. این کشورها با هدف اطمینان از «منطقه آزاد، باز و مرفه ایندو - پاسیفیک» و «عاری از نفوذ سیاسی و نظامی قدرت‌ها» به تبادلات اطلاعاتی می‌پردازند. استرالیا، ژاپن، هند و ایالات متحده به طور ضمنی آرزو می‌کنند که از طریق این گروه‌بندی استراتژیک، رفتار پرخاشگرانه چین را کنترل کنند. علاوه بر این، در طول اجلاس چهار مارس ۲۰۲۱، رئیس‌جمهور آمریکا قول داد که ایندو - پاسیفیک را به منطقه‌ای تثبیت شده با ارزش‌های دموکراتیک تبدیل کند که از موازین حقوق بین‌الملل در حوزه حقوق دریاها پیروی کند. در واقع ایالات متحده ادعاهای غیرقانونی دریایی چین، حمل‌ونقل دریایی تهدیدآمیز و نقض قوانین بین‌المللی چین را محکوم کرد (Dambrogio, 2021: 8).

هند با پیوستن به گروه گفتگوی امنیتی چهارجانبه گام مهمی در ایندو - پاسیفیک برداشت که می‌تواند منافع خود را در شرق آسیا به پیش ببرد. همسویی با کشورهایی که دیدگاه‌های

متضاد با چین دارند، می‌تواند راهبردی برای رقابت با چین باشد. این اقدام هند پیامدهای مهمی برای روابط این کشور با چین به همراه دارد. گروه چهار بیش از حد برای چین تهدیدآمیز تلقی شده است. در فوریه ۲۰۲۲، سخنگوی وزارت خارجه ژائو لیجیان به صراحت از این گروه انتقاد کرد و اظهار نمود: «مکانیسم چهارگانه، در ماهیت ابزاری برای مهار و دور زدن چین است، در حالی که هژمونی آمریکا را حفظ می‌کند» (SBS News, 2022).

سیاست نگاه به شرق. سیاست نگاه به شرق هند در سال ۱۹۹۲ با هدف تقویت روابط اقتصادی و استراتژیک در کشورهای جنوب شرقی آسیا و مقابله با نفوذ چین در منطقه اجرا شد. سیاست نگاه به شرق سه هدف اصلی داشت: مورد اول این بود که ارتباطات با اتحادیه آسه‌آن و شرکت‌های وابسته به آن را نهادینه کند. مورد دوم تقویت روابط دوجانبه با کشورهای عضو آسه‌آن بود. سومین هدف این سیاست، جلوگیری از تضعیف جنوب شرقی آسیا از نفوذ هرگونه قدرت بود (Vaishnavi, 2020). سیاست نگاه به شرق دارای اهداف امنیتی و نظامی بود. در واقع، تعادل قدرت در برابر چین یکی از اصلی‌ترین عامل طرح این سیاست بود. مجدداً این سیاست در سال ۲۰۱۴ توسط نخست‌وزیر هند با هدف تقویت روابط هند و کشورهای آسه‌آن اجرا شد که دو هدف اصلی داشت: اول، به عنوان ابزاری برای افزایش نفوذ هند در ایندو - پاسیفیک عمل کند. دوم، به عنوان وزنه تعادلی در برابر افزایش نفوذ استراتژیک چین ظاهر شود. در سیاست جدید نخست‌وزیر هند از بسیاری از کشورهای آسیای شرقی مانند کره جنوبی، ویتنام، ژاپن و سنگاپور بازدید کرد. حتی پروژه‌های توسعه در کشورهای آسه‌آن، هدایت شبکه‌های تجاری در سراسر مرزها و برنامه‌های دسترسی را نیز اصلاح کرد. تمام این اصلاحات با هدف تقویت استراتژی هند در ایندو - پاسیفیک و تمرکز بیش از پیش بر کنترل چین صورت گرفت. در سال ۲۰۲۱ هند کشتی‌های جنگی خود را در دریای چین جنوبی به عنوان بخشی از قانون نگاه به شرق جهت تقویت امنیت و مقابله با نفوذ چین مستقر کرده است.

به منظور تبیین دقیق‌تر ابعاد رقابت فیما بین هند و چین، جدول ذیل با رویکردی تحلیلی و با تأکید بر جنبه‌های کلیدی هر یک از مؤلفه‌های رقابت، پیامدهای آن بر روابط دوجانبه، و نیز اقدامات متقابل احتمالی چین طراحی شده است.

جدول ۲. مولفه‌های اقدامات هند و پیامدهای آن

موضوع رقابت	جنبه‌های کلیدی	تأثیرات بر رقابت هند و چین	اقدامات احتمالی متقابل چین
ایجاد اتحادهای استراتژیک	تقویت روابط با کشورهای هم‌فکر برای مقابله با نفوذ چین - ایجاد شراکت‌های نظامی و اقتصادی با کشورهایی مانند آمریکا، ژاپن، استرالیا	تقویت جایگاه هند - پیچیده‌تر شدن رقابت	تقویت روابط با متحدان - توسعه همکاری‌های نظامی - مخالفت دیپلماتیک
گفتگوی امنیتی چهارجانبه (Quad)	همکاری در حوزه امنیت دریایی - مقابله با تهدیدات سایبری - توسعه همکاری‌های امنیتی	مقابله با نفوذ دریایی چین - تقویت همکاری‌های امنیتی - نگرانی چین	توسعه توان دریایی - ایجاد ائتلاف‌های موازی - حملات سایبری
سیاست نگاه به شرق	تقویت روابط اقتصادی و سیاسی با کشورهای جنوب شرقی آسیا - سرمایه‌گذاری - همکاری‌های فرهنگی	کاهش اتکای اقتصادی به چین - افزایش نفوذ هند در ASEAN - ایجاد رقابت اقتصادی	توسعه روابط با کشورهای جنوب شرقی آسیا - رقابت اقتصادی - استفاده از ابزارهای سیاسی

منبع: یافته‌های پژوهشگران

نتیجه‌گیری

مسیر کنونی روابط هند و چین نه تنها پیچیده است، بلکه انعکاس بی‌اعتمادی و خصومت عظیم است. مجموعه امنیتی ایندو - پاسیفیک که به یک منطقه مهم استراتژیک و مرکز جدید اقتصاد جهانی تبدیل شده است، خصومت‌ها را بین دو کشور هند و چین تشدید کرده

و حتی به رقابت قدرت بین آن‌ها منجر شده است. تیرگی روابط هند و چین علاوه بر مسائل حل نشده مرزی، تحت تاثیر مسائل مختلف جهانی و منطقه‌ای بوده است. امری که در این پژوهش با دو عنوان «افزایش تنش روابط ایالات متحده آمریکا و چین» و «تکامل استراتژی ایندو-پاسیفیک» مورد بررسی قرار گرفت. نفوذ فزاینده چین در منطقه ایندو - پاسیفیک از یک طرف به رقابت این کشور با هند بر سر مناطق مهم و استراتژیک منطقه، نفوذ در کشورهای همسایه هند و طرح‌های ابتکاری از جمله طرح ابتکار کمربند و جاده شده است. از طرف دیگر، مواضع تهاجمی چین در ایندو - پاسیفیک به هند اجازه می‌دهد تا با کشورهایی که ارزش‌ها و اهداف مشابهی برای مقابله با چین دارند اتحاد استراتژیک ایجاد کند، به گفتگوهای امنیتی چهار جانبه بپیوندد و با پیگیری سیاست نگاه به شرق، روابط اقتصادی و استراتژیک خود را با کشورهای جنوب شرقی آسیا گسترش دهد. اقداماتی که چین آن‌ها را بخشی از استراتژی مهار هند و آمریکا در قبال خود تلقی خواهد کرد.

منابع و مأخذ

فارسی

شفیعی، نودر، صالحی، آذیتا (۱۴۰۰)، تبیین جهت‌گیری سیاست خارجی هند در حوزه ایندو پاسیفیک، پژوهش جغرافیای انسانی، دوره ۵۳، شماره ۴، ص. ۱۴۳۳-۱۴۵۱

محقق نیا، حامد، مرادی، جهانبخش (۱۳۹۰)، بحران‌های احتمالی در روابط ایالات متحده آمریکا و چین، فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا، شماره نهم، ص ۲۸۲-۲۷۵.

لاتین

Ahmar, Moonis (2015) “Strategic Meaning of the China-Pakistan Economic Corridor”, Institute of Strategic Studies Islamabad, Vol. 34/35, Vol. 34, no. 4/Vol. 35, no. 1

Baruah, Darshana (2020) “Partnerships as a Central Pillar of India’s Indo-Pacific Strategy”, Carnegie Endowment for International Peace, www.jstor.org

Berkofsky, A., Miracola, S. (2019) “Geopolitics by Other Means: the indo-pacific reality”, Catalogue and reprints information, (2009) 10.

Biswas, Soutik (2020) “India-China clash: 20 Indian troops killed in Ladakh fighting” **BBC.com**

Brewster, David (2014) “The Bay of Bengal: The Maritime Silk Route and China’s Naval Ambitions”, **The Diplomat.com**

- Buzan, Barry; Waever, Ole (2009) "**Region and powers**", translate by **Rahman ghahramanpoor**, Tehran, Institute for Strategic Studies.
- Dambrogio, Enric (2021) "**The Quad: An emerging multilateral security framework of democracies in the Indo-Pacific region**", European Parliamentary Research Service, PE 690.513.
- Evers, H. D., Gerke, S., (2018) "**The Strategic Importance of the Straits of Malacca for World Trade and Regional Development**", Department of Political and Cultural Change, SSRN Electronic Journal DOI:10.2139/ssrn.1020877
- Eyvazov, Jannatkhan (2011) "Some Aspects of The Theory Of Regional Security Complexes As Applied To Studies Of The Political System In The Post-Soviet Space", **Journal of Social and Political Studies**, at: <https://www.researchgate.net/publication/327972002>
- Hindustan Times (2020) "India refuse to support China's Belt and Road project at SCO meeting", **HindustanTimes.com**
- Kaplan, Robert D. (2010) "**Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power**", Random House
- Mohan, C. R. (2017) "What the return of the quadrilateral says about India and emerging Asian geopolitics", **Indian Express**. <http://indianexpress.com/article/explained/in-fact-what-the-return-of-pitakdumrongkit>, K. (2019) "**The Impact of the Trump Administration's Indo-Pacific Strategy on Regional Economic Governance**", Policy Studies an East-West Center series, Publications@EastWestCenter.org
- Roy-Chaudhury, Rahul and Sullivan de Estrada, Kate (2018) 'India, the Indo-Pacific and the Quad', **Survival, Vol. 60**, No. 3
- Saeed, Muhammad (2017) "From the Asia-Pacific to the Indo-Pacific: Expanding Sino-U.S. Strategic Competition", **China Quarterly of International Strategic Studies Vol. 3**, No. 4
- Sarker, M., Hossin, M., Yin, X., and Sarkar, M. (2018) "One Belt One Road Initiative of China: Implication for Future of Global Development", **Modern Economy, 9**, 623-638. doi: 10.4236/me.2018.94040.
- SBS News (2022) "**China has slammed the QUAD alliance as a 'tool to contain' the country**", <https://www.sbs.com>
- Singh, B. (2016) "**New Geopolitical Great Game of Indo-Pacific: Challenges and Options for India**", modern diplomacy.eu.
- The Washington Post (2017) "**Tillerson Chides China While Calling for Greater Ties with India**", www.washingtonpost.com
- The White House (2015) "**U.S.-India Joint Strategic Vision for the Asia-Pacific and Indian Ocean Region**", obamawhitehouse.archives.gov
- Vaishnavi, mulay (2017) "**India's Act East Policy: But What about China?**" LSE, <https://blogs.lse.ac.uk/southasia/2017/11/27/indias-act-east-policy-but-what-about-china/>